

Rohingya Krizi: Buradan Nereye? Konferansı

Hazırlık Çalıştayı

Saraybosna Bildirisi

7 Mayıs 2022

Giriş:

Bu konferans aşağıdaki hususların kati surette tekrar altını çizmektedir:

- Yaşama, özgürlük ve mutluluğu arama her insanın vazgeçilmez/devredilmez haklarıdır ve bu haklar hiçbir hükûmet, topluluk ya da cemaat tarafından askıya alınamaz, gasbedilemez ya da ihlal edilemez.
- Soykırım ve insanlığa karşı suçlar işleyenlerle –bunlar ister devletler ister devlet dışı aktörler olsun- bu aktörlere yardım edenler ve bu tarz faaliyetleri kışkırtanlar yaptıklarından sorumlu tutulmalı ve hem bireysel hem de kolektif olarak adalet karşısına çıkarılmalıdır.
- İşkenceye, vahşete, soykırım eylemlerine ve kitlesel şiddete engel olarak herkes için insan haklarını yeniden kurmak, desteklemek ve saygı duymak tüm aktörlerin (bireylerin, grupların, toplulukların, devletlerin ve kuruluşların) görevidir.
- Mağdurları ve savunmasız insanları destekleyen ve onları koruyan kişilerle verilen zararların azaltılması için çalışan kişilerin yaptıkları bu işler dolayısıyla takdir edilmeleri gerekir.

Uluslararası Rohingya Krizi Konferansı katılımcıları olarak bizler,

- Hasene International tarafından 2018 yılında Almanya'nın Köln şehrinde organize edilen Rohingya Krizi ve Çözümüne Dair Arakan Konferansı'nı müteakip 6-7 Mayıs 2022 tarihlerinde düzenlenen Saraybosna Çalıştayı'nı ve 2023 yılında "Rohingya Soykırımı: Çıkış Yolunu Oluşturmak/Bulmak" başlığıyla düzenlenecek ikinci konferansı memnuniyetle karşılıyoruz.
- Uluslararası topluma Rohingya meselesini, aralarında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Genel Kurulu ve İnsan Hakları Konseyi'nin de bulunduğu mecralarda diplomatik gündemin ön sıralarında tutma çağrısında bulunuyoruz.
- Köln Konferansı'ndan sonra Uluslararası Adalet Divanı'nda (ICJ) yaşanan olumlu gelişmeleri ve ABD hükûmetinin Myanmar devletinin Arakan'daki suçlarını soykırım olarak nitelendirmesini memnuniyetle karşılıyor olsak da Myanmar yetkililerinin Arakan'daki soykırım eylemlerinin devam edişinden ve siyasi bir çözüme ulaşılmada ilerleme sağlanamayışından dolayı endişeliyiz. Ülke içinde yerlerinden edilen, önemli bir kısmının gerçekten de tel örgüler ardına kapatıldığı Rohingyaların ve ülkelerini terk ederek Bangladeş'te, Malezya'da, Tayland'da, Hindistan'da ya da başka ülkelerde mülteci konumunda olan Rohingya halkının dramından üzüntü duyuyoruz.
- Uluslararası camiaya Myanmar'da devam etmekte olan soykırım eylemlerini, insanlığa karşı suçları ve savaş suçlarını kapsamlı bir biçimde soruşturma çağrısında bulunuyor, bu tür ihlalleri gerçekleştiren kimselerin yargılanarak cezalandırılmalarını ve Rohingya halkının daha fazla zarar görmesinin engellenmesini talep ediyoruz.

- Aynı doğrultuda, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından 39/2 sayılı önerge aracılığıyla, Myanmar'da 2011 yılından beri işlenen en ciddi uluslararası suçların ve uluslararası hukuk ihlallerinin kanıtlarını toplamak, biriktirmek, korumak ve analiz etmenin yanı sıra bu suçlar hakkında gelecekte ulusal, bölgesel ya da uluslararası mahkemelerde uluslararası hukuk standartlarına göre yürütelecek adil ve bağımsız cezai kovuşturmaları kolaylaştırma ve hızlandırma noktasında dosyalar hazırlamakla yükümlü bir Myanmar Bağımsız Soruşturma Mekanizması'nın kurulmasını tamamen destekliyoruz.
 - Myanmar yetkililerinin uluslararası taahhütlere uygun davranmasının ve bununla bağlantılı olarak da zorla yerlerinden edilen Rohingya halkının evlerine gönüllü, güvenli, onurlu ve sürdürülebilir bir biçimde dönmesi için Arakan içerisinde uygun koşulları yaratmalarının sağlanmasının uluslararası camianın görevi olduğunun net bir biçimde altını çiziyoruz.
 - Myanmar Ulusal Birlik Hükûmeti'nin Rohingya'ya yönelik politikalarının istikametinin, tutarlılığının ve şeffaflığının bulunmadığını üzümlere belirtiyoruz.
 - Ayrıca Rohingya halkının insani haklarına saygı gösterilmesini talep ediyoruz.
 - Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'nde ve 1966 yılında kabul edilen Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde (ICCPR) belirtildiği üzere bir kimsenin kendi anavatanına dönme ve kaderini tayin etme haklarının herkesin vazgeçilmez hakları olduğunu net bir biçimde belirtiyoruz.
 - Rohingya mültecilerine, başta Bangladeş olmak üzere çeşitli ülkelerin gösterdiği cömert misafirperverliği ve desteği memnuniyetle karşılıyor; aralarında kadınların, çocukların, yaşlıların, dul insanların ve engelli bireylerin bulunduğu tüm mültecilere verdikleri desteği artırarak devam ettirme ve güvenliklerini sağlama çağrısında bulunuyoruz.
- Mültecilere ev sahipliği yapan devletlere şu çağrılarda bulunuyoruz:
- Rohingya'lara şefkatle davranmaya devam edilmeli, insani yardım yaklaşımı sürdürülmeli ve uluslararası standartlar muhafaza edilmeli. Bu devletlere ayrıca, uygun hukuki statüleri bulunmayan Rohingya'lara, haklarını ve haysiyetlerini koruyabilmeleri için uygun belgeleri sağlamaları, ülkeye kaçak girmekten tutuklu olanlara af çıkarmaları ve aile birliği ilkesini muhafaza etmeleri çağrısında bulunuyoruz. Bu ülkelerden ayrıca Rohingya'ları zorla Myanmar'a geri göndermemelerini rica ediyoruz, zira orada hayatları ve özgürlükleri tamamen tehlike altında olacaktır.
 - Ev sahibi ülkeleri, 2018 Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat ile uyumlu olarak mültecileri ve içinde buldukları toplulukları ilgilendiren hususlarda karar alma süreçlerine bu toplulukların temsilcilerini de dâhil etmeye çağırıyoruz.
 - Ev sahibi ülkelere ayrıca, sadece mültecilerin Myanmar'daki korunmasını garanti altına aldıktan ve yine sadece ilgili bireylerin ve ev hanelerinin konu hakkındaki bilgileri rızalarını aldıktan sonra Myanmar'a geri gönderme çağrısında bulunuyoruz.
- Uluslararası camiaya şu çağrılar yapıyoruz:
- Tüm Rohingya'ların Myanmar'da ataları zamanından beri anavatanları olan topraklara dönme hakkı tanınmalıdır.
 - Rohingya halkının tüm vatandaşlık haklarının yanı sıra etnik kimlik haklarına sahip olarak Myanmar'a gönüllü, güvenli, haysiyetli ve sürdürülebilir geri dönüşleri

sağlanmalı ve Rohingya halkının sosyokültürel, siyasi ve ekonomik haklarının muhafazası için yasal düzenlemeler hususunda ısrar edilmelidir.

- Myanmar Ulusal Birlik Hükûmeti, yürürlükten kaldırmaya söz verdikleri ayrımcı 1982 Vatandaşlık Yasası'nı feshetmediği için sorumlu tutulmalıdır.
- Myanmar Ulusal Birlik Hükûmeti'nden ayrıca BM Gerçeği Bulma Misyonu'nun raporunu kabul etmesi ve Rohingya soykırımını tanıması istenmelidir.
- Yukarıda bahsi geçen üç madde Myanmar Ulusal Birlik Hükûmeti'ne destek ve uluslararası kapsam sağlanması için kilit kıstaslar olarak değerlendirilmelidir.
- Mağdur Rohingya halkına yardım sağlama ve onları korumanın yanı sıra kalıcı çözümler noktasında da Bangladeş hükûmetine sağlanan fonlar, gösterilen dayanışma ve destek artırılmalıdır.
- Ayrıca, gösterilen dayanışma ve destek, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (ICC) intikal eden davasını savunmasında Gambiya'ya ve Rohingya halkı için adalet ve sorumluluk aranabilecek tüm adli alanların araştırılmasına da uzanmalıdır. Bu adli alanlar arasında evrensel yargı yetkisine başvurulması da bulunmaktadır.
- Yapılacaklar Rohingya halkının, özellikle de kadınların, güçlü yanları üzerinde yapıcı bir biçimde inşa edilmeli, bu kişilerle Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda herhangi bir sürdürülebilir geleceği biçimlendiren liderler olarak ilişkiye geçilmeli ve ayrıca soykırımdan kurtulanların anlatılarının üzerinde yapıcı bir şeyler ortaya konması ve inşa edilmesi için Rohingyaların yönettiği inisiyatifler desteklenmelidir.

○ Bangladeşli yetkililere şu çağrılarda bulunuyoruz:

- Eğitim hakkı, beceri geliştirme, çalışma hakkı, sağlık, güvenlik ve kamplardaki hareket kısıtlamalarının kaldırılması da dâhil olmak üzere Rohingyalara yönelik muamelelerde hukukun üstünlüğü, uluslararası normlar ve uygulamalar desteklenmeli.
- Rohingya mültecilerinin müdahil olduğu ölüm, kundaklama, taciz ve şiddet vakalarında düzgün ve güvenilir soruşturma yapılmalı ve bu kimselerin adalete erişimleri sağlanmalıdır.
- Kayıtlı sivil toplum kuruluşlarının ve bağış kuruluşlarının insani yardım sağlamaya devam edebilmesi için mültecilere güvenli ve engelsiz erişime izin verilmelidir.
- Bangladeş, uluslararası camiayı harekete geçirmede kilit rol oynamalı ve tüm taraflar için yapıcı bir çözüm bulmak amacıyla Birleşmiş Milletler (Güvenlik Konseyi, Genel Kurulu, İnsan Hakları Konseyi) nezdinde lobi yapmaya devam etmelidir.
- Rohingya mültecilerinin Bhashan Char'a yapacağı herhangi bir yer değiştirmenin gönüllü olması, buradaki insanların haklarının muhafaza edilerek bu haklara saygı gösterilmesi sağlanmalıdır.

○ Myanmar Ulusal Birlik Hükûmeti'ne şu çağrılarda bulunuyoruz:

- Myanmar yetkilileri ayrımcı 1982 Vatandaşlık Yasası'nı kaldırmalı, BM Gerçeği Bulma Misyonu raporunu kabul etmeli ve Rohingya soykırımını tanımalıdır.

- Myanmar yetkilileri, Rohingyaların haklarının iade edilmesi noktasında onların endişelerinin de süreçlere entegre edilebilmesi için, karar alma süreçlerine Rohingya halkını gerçekten dâhil etmeyi taahhüt eden net bir beyanda bulunmalıdır.
 - Myanmar yetkilileri, Rohingyaları temsilî bir etnik grup olarak dâhil etmek için Ulusal Birlik Danışma Konseyi (NUCC) aracılığıyla hareket etmeli ve Rohingyalar ve yaşananlardan etkilenen diğer azınlık topluluklarla, onların görüşlerini yansıtacak şekilde kapsamlı, açık ve şeffaf bir istişare yürütmelidir.
 - Ülke yetkilileri, Rohingyaları ve yaşananlardan etkilenen diğer azınlıkları kapsayıcı bir federal demokratik Myanmar tasarımına dâhil etmeli ve anayasa güvencesi altında olması gereken kişisel ve etnik hakları anayasal olarak garanti altına almalıdır.
- Arakan Ordusu'na/Arakan Birleşik Ligi'ne (ULA) şu çağrılar yapıyoruz:
- Rohingya topraklarına yönelik devam eden şiddet, taciz ve el koymanın yanı sıra Rohingya halkı üzerindeki keyfi vergiye son verilmeli; barış içinde bir arada yaşama için uygun koşullar yaratılmalıdır.
 - Rohingya halkının insan hakları korunmalı ve bu haklara saygı gösterilmelidir.
- Bireysel ve kolektif olarak devletlerin yanı sıra ASEAN, BIMSTEC ve OIC de dâhil olmak üzere bölgesel ve uluslararası kuruluşlara şu çağrılarda bulunuyoruz:
- Myanmar devleti sürdürdüğü soykırımı sona erdirene, Myanmar devlet yapısı içinde Rohingya etnik kimliğini tanıyana, Rohingya halkına vatandaşlık haklarını geri verene, baskıcı ve apartheid tipi yasaları feshedene, yerlerinden edilen Rohingya halkının ve yaşananlardan etkilenen diğer azınlıkların el konan mülkleri ve toprakları kendilerine iade edilene kadar Myanmar askerî rejimi içerisinde yer alan ve işlenen vahşet suçlarından sorumlu kişileri doğrudan hedef alan yaptırımlar uygulanmalıdır.
 - Daimî diyalog ve ilişkiler kurulmasının teşvik edilme ve geliştirilme perspektifi sürekli göz önünde bulundurularak, bölgede ASEAN'ın beş maddelik mutabakatının sağlanması ve Rohingyalar da dâhil olmak üzere Myanmar'da yaşayan tüm halkların çıkarları doğrultusunda ve katılımıyla birlikte barışçıl bir çözüme ulaşılması için, BM Genel Sekreteri'nin Myanmar Özel Temsilcisi ve ASEAN Myanmar Özel Elçisi ile iş birliği içinde, devletlerden oluşan ve bölgedeki dengeyi ortaya koyan uluslararası bir koordinasyon grubu oluşturulmalıdır.